От того, смогут ли правительства стран региона совместить национальные потенциалы и приоритеты, а также свою политику со стратегиями, реализуемыми ТНК, во многом зависит степень их успеха в конкуренции за привлечение ПИИ и, соответственно, в развитии их экономических систем. Такие действия не могут быть единовременной инициативой и заключаться только в либерализации экономики и внешнеэкономических отношений. Это продолжительный процесс создания «страновых» конкурентных преимуществ, в котором формирование базы для высокотехнологичных ПИИ в виде квалифицированной рабочей силы и соответствующей инфраструктуры, а также построение взаимоотношений государств, местных предприятий с иностранными инвесторами играют ведущую роль. Руководство стран Центральной и Восточной Европы должно осознавать важность динамизма в определении рыночной ниши для национальных экономик и необходимость пересмотра своих действий по мере развития условий конкуренции и корпоративных стратегий.

КРАІНЫ – АСНОЎНЫЯ ЗНЕШНЕГАНДЛЁВЫЯ ПАРТНЁРЫ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Бушчык Г.П., Беларускі дзяржаўны універсітэт

Беларусь гандлюе больш чым са ста краінамі свету. Знешнегандлёвы тавараабарот за перыяд суверэннага існавання дзяржавы ў 1992–2002 гг. павялічыўся ў 2,4 раза (з 7054 да 17113 млн. дол.), прычым экспарт павялічыўся ў 2,3 раза (з 3559 да 8021 млн. дол.), імпарт – у 2,6 раза (з 3495 да 9092 млн. дол.). Разам з тым асноўных гандлёвых партнёраў, удзельная вага якіх у тавараабароце Беларусі была ў 2002 г. больш за 2%, налічваецца менш за дзесятак (гл. табл. 1).

Асноўным партнёрам Беларусі ў знешнім гандлі з'яўляецца Расія (42,8–59,4% ад знешнегандлёвага тавараабароту). Сярод астатніх можна выдзеліць чатыры краіны: Германію, Украіну, Польшчу, Літву, тавараабарот з якімі ў сярэднім за год перавышаў 2% ў тавараабароце Беларусі. Да гэтай групы наблізілася і Латвія, доля якой у сярэднім складала 1,9% за год.

Табліца 1

Краіны	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Расія	46,2	42,8	54,4	49,7	52,0	59,1	59,4	55,5	58,3	59,7	57,8
2. Германія	2,4	10,9	9,2	6,7	6,3	5,7	6,1	7,2	5.1	5,4	6,1
3. Украіна	16.0	9,3	7,1	11,3	10,9	8,7	7,2	5,5	5,7	4,5	3,29
4. Вялікабрытанія	1,0	1,4	0,7	0,9	1,0	0.8	1,0	1,0	1,3	1,8	3,28
5. Латвія	1,2	0,6	0,8	2,4	1,5	0,9	1,5	2,3	3,1	3,4	3,25
6. Польшча	3,6	4,2	4,3	4,5	4,2	3,1	3,0	3,3	3,1	2,9	2,9
7. Літва	1,6	1,0	0,9	2,5	2.4	2,1	2,3	2,2	2,6	2,5	2,14
8. Нідэрланды	0,9	1,1	1,0	1,6	1,4	0,9	1,1	1,1	1,3	1,3	2,12
9. Італія	0,5	1,1	1,0	1,4	1,3	1,4	1,6	1,8	1,5	1,6	2,02

Удзельная вага краін у знешнегандлёвым тавараабароце Беларусі, доля якіх у 2002 г. перавышала 2% (экспарт плюс імпарт у%)

Другім па значнасці гандлёвым партнёрам Беларусі пасля Расіі да 2001 г. была Украіна. У 1992 г. Украіна мела 16% у тавараабароце РБ, але з 1992 да 2002 г. яе доля знізілася амаль у 5 разоў і ў 2002 г. склала толькі 3,3%. У выніку Украіна, саступіўшы з 2001 г. другое месца Германіі, заняла 3-е месца ў гандлі з Беларуссю, нязначна апярэдзіўшы ў 2002 г. Вялікабрытанію і Латвію. Польшча перамясцілася з 3-га месца, якое яна займала ў 1992 г., на 6-е ў 2002 г. У 2002 г. Літва, Нідэрланды і Італія амаль зраўняліся па долі ў тавараабароце Беларусі.

Сярод асноўных партнёраў РБ як блізкія суседзі, так і даволі аддаленыя еўрапейскія краіны. Прыкметна, што ў гандлі з Беларуссю члены і кандыдаты ў члены ЕС апераджаюць большасць краін СНД. Італія, Вялікабрытанія і Нідэрланды толькі ў 2002 г. пераадолелі 2% рубеж у беларускім знешнегандлёвым тавараабароце, а Вялікабрытанія нават заняла 4-е месца. Вялікабрытанія, Латвія і Нідэрланды занялі свае пазіцыі ў беларускім знешнім гандлі галоўным чынам за кошт беларускага экспарту нафтапрадуктаў. У 2002 г. у Вялікабрытанію было экспартавана нафтапрадуктаў на 456,7 млн. дол.(з 493,7 млн.дол. агульнага экспарту ў гэту краіну), Латвію – на 431,55 млн.дол. (з 520,1 млн. дол. экспарту), Нідэрланды – на 222,9 млн. дол. (з 279,0 млн. дол. экспарту). Знешнегандлёвае сальда з гэтымі краінамі станоўчае на карысць Беларусі. У тавараабароце Беларусі з Расіяй, Германіяй і Італіяй значна пераважае імпарт з гэтых краін, сальда складвалася ў большасці адмоўнае.

Табліца 2

Краіны	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Расія	39,9	40,1	46,1	45,5	53,5	65,5	65,2	54,5	50,6	53,2	49,6
2. Латвія	1,5	0,9	1,0	4,1	2,5	1,0	2,4	4,4	6,4	6,6	6,5
3. Вялікабрытанія	1,0	1,0	0,8	0,8	0,6	0,4	0,5	0,9	1,3	3,0	6,2
4. Германія	1,8	5,2	6,5	5,6	3,5	3,0	2,8	3,6	3,2	3,2	4,3
5. Нідэрланды	1,2	1,4	1,0	1,6	1,1	1,1	1,1	0,9	1,8	1,7	3,5
6. Польшча	4,5	4,5	4,4	5,7	6,0	3,4	2,6	3,5	3,8	3,3	3,41
7. Украіна	15,9	13,0	9,8	12,6	8,5	5,8	5,5	4,7	7,6	5,6	3,39
8. Літва	1,6	1,1	1,4	3,0	2,6	1,9	2,2	3,0	4,8	3,7	3,2
9. Кітай	0,8	1,5	1,7	0,6	1,6	1,6	1,8	3,4	2,0	1,9	2,7

Удзельная вага ў экспарце Беларусі краін – асноўных імпарцёраў беларускай прадукцыі (у%)

Калі вызначаць сярод краін тыя, куды паступае найбольш беларускага экспарту, то на першым месцы з вялікім адрывам знаходзіцца таксама Расія (гл. табл. 2). У Расію ішло ад 39,9 да 65,5% экспарту Беларусі. Найбольшую долю ў экспарце Беларусі Расія мела ў 1997–1998 гг.: 4,8 і 4,6 млрд. дол. адпаведна; але пасля крызісу 1998 г. доля і кошт экспарту ў Расію скараціліся. У 2002 г. сярод артыкулаў беларускага экспарту ў Расію найпершымі па кошце былі грузавыя аўтамабілі (260,2 млн. дол.), трактары (223,5 млн. дол.), халадзільнікі (160,1 млн. дол.), мэбля і яе часткі (126,1 млн. дол.), запчасткі для аўтамабіляў і трактараў (115,6 млн. дол.). Усяго экспарт у Расію ў 2002 г. складаў амаль 4 млрд. дол.

У рэйтынгавым спіску найпершых спажыўцоў беларускага экспарту на 2002 г. з 9-ці тых краін, што лідзіруюць у беларускім тавараабароце, адсутнічае Італія, якая займае больш высокую пазіцыю ў імпарце. Разам з тым у ліку спажыўцоў беларускага экспарту Латвія і Вялікабрытанія занялі другое і трэцяе месца пасля Расіі, апярэдзіўшы нават Германію. Кошт экспарту ў Латвію склаў у 2002 г. 520,1 млн. дол., у Вялікабрытанію – 493,7 млн. дол. Астатнія з вышэй прадстаўленых краін таксама спажывалі беларускі экспарт больш чым на 200 млн. дол. Акрамя Расіі і Кітая, большасць беларускага экспарту ў гэтыя краіны складалася з прадуктаў нафтаперапрацоўкі. У Расію і Кітай экспартуецца ў асноўным прамысловая прадукцыя і транспартныя сродкі.

У імпарце Беларусі, як і па тавараабароце, лідзіруюць Расія, Германія і Украіна. У 2002 г. доля Расіі была найбольшай – 65,1% (5,9 млрд. дол.). Асноўнае месца ў імпарце Беларусі з Расіі займаюць мінеральныя прадукты; машыны, абсталяванне і транспартныя сродкі; чорныя і каляровыя металы і вырабы з іх; прадукцыя хімічнай прамысловасці (у 2002 г. адпаведна 39, 15, 14 і 11%). У 2002 г. нафты было імпартавана на 1504,5 млн. дол., нафтапрадуктаў – на 87,3 млн. дол., газу – на 538,55 млн. дол.; электраэнэргіі – на 84,9 млн. дол., рыбы марожанай – на 82,4 млн. дол.; макаронных вырабаў – на 74,6 млн. дол.; рухавікоў унутранага спальвання – на 68,8 млн. дол.

Доля Германіі ў імпарце Беларусі была найменьшай ў 1992 г. – 3,1%, найбольшай у 1992 г. – 15,4%, а ў сярэднім – 7–8%. У імпарце з Германіі пераважаюць машыны і абсталяванне, транспартныя сродкі, лекі, тытунёвыя вырабы. Так, у 2002 г. з Германіі было імпартавана прадукцыі на 693,1 млн. дол. У тым ліку трактараў і сёдзельных цягачоў – на 52,7 млн. дол., машын і механізмаў для ўборкі і абмалоту сельскагаспадарчых культур – на 44,7 млн. дол., прычэпаў і паўпрычэпаў – на 36,5 млн. дол., лекавых сродкаў – на 18,4 млн. дол., тытунёвых вырабаў – на 4 млн. дол.

Удзельная вага ў імпарце Беларусі Украіны знізілася з 16% у 1992 г. да 3,2% ў 2002 г., альбо ў 5 разоў. Гэта было звязана як з паступовай пераарыентацыяй Украіны на рынкі па-за СНД, так і са скарачэннем рээкспарту праз тэрыторыю Беларусі ў Расію.

Табліца 3

Краіны	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
1. Расія	52,6	44,8	61,1	53,3	50,8	53,8	54,6	56,4	64,8	65,6	65,1
2. Германія	3,1	15,4	11,4	7,6	8,7	8,0	8,9	10,4	6,8	7,3	7,6
3. Украіна	16,0	6,4	4,9	10,2	12,8	11,1	8,7	6,2	3,9	3,4	3,2
4. Польшча	2,7	3,9	4,3	3,5	2,8	2,9	3,3	3,2	2,6	2,4	2,4
5. Італія	0,4	0,8	0,7	1,5	1,6	1,8	2,1	2,5	1,9	2,0	2,4
6. Літва	1,5	0,9	0,5	2,1	2,2	2,2	2,4	1,5	0,8	1,3	1,2
7. Бразілія	0	0,4	0	0,1	0,2	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	1,2
8. ЗША	2,6	3,6	2,0	1,8	2,2	1,6	1,5	1,9	1,6	1,6	1,1

Удзельная вага ў імпарце Беларусі краін – асноўных экспарцёраў прадукцыі ў Беларусь

Імпарт з Польшчы з 1997 г. стабільна перавышаў 200 млн.дол. З Польшчы імпартуюцца харчовыя прадукты, машыны і абсталяванне, вырабы з драўніны. Толькі ў 2002 г. у Польшчы было куплена яблык, груш і айвы на 11,5 млн.дол., драўляна-стружкавых пліт – на 22,1 млн. дол., лямпаў і трубак электронных – на 16,9 млн. дол.

Да ліку экспарцёраў у нашу краіну, аб'ём імпарту з якіх перавысіў у 2002 г. 100 млн. дол., адносяцца таксама Італія, Літва, Бразілія, ЗША. З Італіі імпартуюцца спажывецкія тавары, прамысловае абсталяванне, вінаград, віны. Да паловы імпарту з Літвы прыходзіцца на электраэнэргію (у 2002 г. з 109 млн. дол. імпарту на электраэнергію прыпадала 55,6 млн. дол.). Большасць імпарту з Бразіліі – гэта цукар (у 2002 г. – на 89,0 млн. дол. з 104,4 млн. дол. імпарту). З ЗША імпартуюцца прыборы, машыны і механізмы, лекі і спажывецкія тавары.

У выніку трэба адзначыць, што да ліку асноўных знешнегандлёвых партнёраў Беларусі, якія вызначыліся за гады яе самастойнага існавання, можна аднесці Расію, Германію, Украіну, Польшчу, Літву, якія мелі ў знешнегандлёвым тавараабароце Беларусі больш за 2% ў сярэднім за год, а таксама Латвію, якая мела ў сярэднім 1,9%, але апошнія 3 гады яе доля перавысіла 3%. Расія ў гэтай групе дамінуе, мае больш за палову ў тавараабароце Беларусі (ў сярэднім за год 54%). У гандлі РБ з Расіяй і Германіяй пераважае імпарт, з Латвіяй і Літвой – экспарт.

Найбольш беларускага экспарту накіроўваецца ў Расію, Латвію, Вялікабрытанію, Германію, Нідэрланды, Польшчу, Украіну, Літву і Кітай. Па велічыні імпарту ў Беларусь лідзіруюць Расія, Германія, Украіна, Польшча, Літва, а таксама Італія, ЗША, з 2002 г. – і Бразілія. У беларускім экспарце пераважае прадукцыя нафтаперапрацоўкі, машынабудавання, хімічнай прамысловасці, у імпарце – мінеральная сыравіна і энэргарэсурсы, прадукцыя машынабудавання, сыравіна для хімічнай і металургічнай вытворчасці. Для паспяховага эканамічнага развіцця, максімальнай рэалізацыі магчымасцяў на знешнім рынку, Беларусі патрэбна перманентная мадэрнізацыя прамысловага комплексу, транспартных магістраляў, стварэнне сэрвіснай інфраструктуры для падтрымання канкурэнтаздольнасці экспартна-імпартнай дзейнасці.

ПРОБЛЕМЫ ЗАЩИТЫ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ПРИ КООРДИНАЦИИ ВСТУПЛЕНИЯ ВО ВСЕМИРНУЮ ТОРГОВУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ С РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИЕЙ

Василевская М.В., Белорусский государственный университет

ВТО как специализированный орган международного регулирования экономического обмена постепенно трансформируется во все более сложную систему, охватывающую не только вопросы торговли, но и инвестиций, политики конкуренции и глобального бизнеса.

При присоединении к ВТО страна-кандидат принимает на себя определенные обязательства. Можно выделить два главных направления этих обязательств: это обязательства, связанные с необходимостью приведения национального законодательства и практики его применения в соответствие с нормами и правилами ВТО, а также согласование в ходе переговоров индивидуальных обязательств - условий доступа на рынок товаров и услуг. Именно с этими направлениями принятия обязательств могут быть связаны и основные экономические последствия присоединения страны к ВТО. Последствия принятия обязательств в рамках процесса присоединения могут носить как качественный ха-